

nagyképűséget, lóást-futást, mely egy darab előadásáig felvetődik. Minden üzlet itt s egy darab sikerénél nem az a legfontosabb, hogy jó legyen, hanem hogy kellően elő legyen készítve. A sikerből mindenki részt kér, de a sikertelenségért csak a szerzők felelősek. Sok kellemetlen igazságot hallunk itt a színházról, ha túlozva is. Szellemesen megírt, kitünő szatíra ez, melyet elejétől végig nagy érdeklődéssel olvasunk.

Megyeri József.

Gáspár Jenő: A kék sziget. A művészettudomány bárminő pontos elmélkedéssel állapítja is meg az egyes művészeti ágak lényegét és határaiknak vonalát, a gyakorlat mégis számtalan esetben mutat fel olyan alkotásokat, amelyek merészen vágnak át más művészi megnyilatkozások területére. Kétségtelen, hogy ezek a jelenségek az elmélet könyörtelensége előtt mindig mint vádlottak szerepelnek, de érdekességük és hatásuk néha egyáltalában nem csorbul miatta. A szobrászat ismer pittoreszk alkotásokat, a pictura plasztikusokat, az irodalom fel tud mutatni nem egy lírai drámát, lírai eposzt, vagy zenei hatásokra törekvő költeményt, s még hozzá minden fajtából olyat, amely századoknak változó hangulatát kiállja s amely a legfinomabb izlésű közönség mérlegére helyezve sem találta-tik könnyűnek.

E jelenség magyarázata, sőt esztétikai igazolása is talán abból a körülményből fakad, hogy nem árt, ha mindenféle műág és műfajta megpróbálja kifejező képességeinek legszélsőbb határait kitapogatni, ha megkíséreti magából mindazt a hatáslehetőséget kicsalni, ami esetleg benne rejlik, ám történjék ez némi határsértések árán is. A lehiggadtabb korok művészi felfogása persze mindig vissza fogja parancsolni őket a maguk szabályozott medrébe, de lázasabban kutató korszakok okvetlenül kifelé is fognak kísérletezni.

E gondolatok feltevése kínáltan kínálkozik annak, aki Gáspár Jenőnek *A kék sziget* című regényét olvassa. E munka egész koncepciójának, szerkezetének és minden mondatának mögötte lírai egyéniség nyugtalanodik. S e líraiság nem akar elbujni, nem szándék ellenére, nem a regényszerűség formáiért és

az elbeszélés objektivitásáért kinosan és hiába vergődve olyan amilyen, hanem egész művészi intenciójával akarja is ezt az alanyiságot. Az érzéseknek felfokozott lendülete, a színeknek buja tarkasága, a hangulatoknak és hangoknak szinte zenei hullámlása, a nyelvnek hol szélessé táguló hömpölygése, hol pedig vibrálóan ideges szagattottsága, — mind-mind valami tudatosan fékerezett líraiságból támad elő.

S éppen ez az, ami a regénynek érdekességét és eredetiségét ad. Mert maga a tárgy — egy családos művészembernek szerelme egy másik művészlelek, egy idegen nő iránt, hányódása a hitvesi hűség és a művészet szabadossága között, s e hányódásnak tragédiába fordulása — e tárgy talált már feldolgozóra elégszer. S bár Gáspár Jenő magát e témát is meggyőzően és igazsággal mondja el, könyvének főérdekességét mégis forró líraisága teszi. Egy-egy mondata szinte veressé kívánkozik, egy-egy szakasza szinte prózában írt költeménynek hat. S ehhez a túlfűtött hangulathoz a regény miliője is jól talál: nagy része Capriban játszik, a híres kék sziget közelében. E délszaki forróság és ez a természeti exotikum stílusosan festi alá az elbeszélő modor és a nyelv líraiságát.

Magának a kék szigetnek különben a regényben nemcsak valeur-értéke van, hanem a mondanivaló szimbolmát is ez hordozza. Ahogy az író mondja: „mindnyájan rajta ülünk a bíbor hajón, amely kék vizeken suhan, aranyból vannak az evezői, drága selyem a vitorlája s nem köthet ki soha a kék szigeten...”

Ha valaki nyelv-esztétikai tanulmányt akarna végezni s a pittoreszk stílusról felvilágosodni, az alig találhatna jellemzőbb mondatokat e könyv mondatainál. A jelzők és határozók tömege, amint egy-egy főnevet vagy igét tesznek egyenivé, a színek tarkasága s a vonalak arabeszkje nagy gazdagsággal omlik elének. Tagadhatatlan, hogy e nagy bőség, e mámoros pazarság néhol már fárasztóvá is válik, hogy e modornak jogos artisztikum a néhol az erőszakoltság érzését is fel-felkelti, de a szerzőnek lírai tehetsége, művészi szándékának nemessége, forma-törekvésének jogossága a kifogásokat az olvasóban elnémítja.